

Рајковић Жељко¹, Милетић Владимир¹, Бранковић Драган²

¹ Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитет у Београду.

² Учитељски Факултет, Универзитет у Београду

UDK: 796.035-053.5

DOI: 10.7251/SIZ0118073R

ПРЕФЕРЕНЦИЈЕ ДЕЦЕ МЛАЂЕГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА ПРЕМА ЛОГОРОВАЊУ

Сажетак

Млађи школски узраст прате бурне промене, негативне појаве, са израженим негативним последицама које могу довести и до трајних деформација. Логоровање представља значајну могућност за организовање дела наставе физичког васпитања. За његову организацију неопходан је позитиван став од стране школског система, родитеља и њихове деце, што је представљало предмет овог истраживања. Узорак у овом истраживању сачињавали су 252 ученика трећег и четвртог разреда, две основне школе из Београда. Као инструмент истраживања коришћен је упитник ликертовог типа о преференцијама деце према логоровању. Више од четири петине анкетираних ученика изражава жељу да учествује на логоровању. Скоро трећини испитиване популације главни мотив је чист боравак у природи, а више од трећине логоровање се највише допада због боравка у природи. Најомиљеније локације су морска обала, речна обала и шума. Више од половине анкетираних ученика преферира одлазак на логоровање са групом вршњака, док се нешто мање од половине опредељује за боравак на логоровању са родитељима. Од програмских садржаја, ученицима су најомиљенији: спортске игре, пливање, спортови на води и пешачење. Значај добијених резултата је вишеструко користан са становишта организације, што омогућава ефикаснију и дугорочнију добит коју природа пружа.

Кључне речи: *страхови, активности у природи, организација*

УВОД

Млађи школски узраст хронолошки обухвата период од седме до једанаесте године. Овај период прате бурне промене манифестоване кроз интензивне веријације на физиолошком и психо-социјалном нивоу уз значајне утицаје васпитно - образовног процеса (Ugarković, 1996). Негативне појаве које могу имати лош утицај на развој детета у наведеном периоду могу бити дуго седење пред телевизором или рачунаром и дужи боравак у затвореној просторији (Mitić, 2001). Негативне последице могу бити веома озбиљне, чак могу довести и до трајних деформација (Dražković, 2012). Због тога је веома важно да се у млађем школском узрасту развију здраве навике (Вишњић, Јовановић, Милетић, 2004; Matić, Vokan, 2005), које ће бити усвојене, а подразумевају правилну исхрану, адекватан одмор, здрав сан, физичку активност и

боравак у природи. Дете је потребно ”окупирати” здравим активностима и не дозволити да буде изложено ”хипнотичком” дејству телевизије, рачунара и осталих медија, због њиховог добро познатог штетног утицаја (Бондић, 2012).

Логоровања (таборовања) су облик наставног рада, који се огледа у дужем боравку у природи са ноћивањем под шаторима, а такође у колибама од грања (Лескошек, 1971). Логоровање улази у састав активности програма физичког васпитања и реализује се у трећем тематском подручју под називом *повезивање физичког васпитања са животом и радом* (Вишњић, Јовановић, Милетић, 2004).

Логоровање деценијама уназад представља значајну могућност за организовање дела наставе физичког васпитања, али најчешће услед слабије материјалне ситуације и инертности система, овај се облик наставе одвијао тек у неколико спорадичних примера. За организацију логоровања неопходан је позитиван став од стране школског система, родитеља и њихове деце.

Под ставом се подразумева релативно трајан однос према коме или према чему, који се читује као тенденција да се мисли, осећа и понаша на одређени начин. Став, као ментална диспозиција, утиче на опажање, мишљење и социјално понашање. У ранијим истраживањима разматран је значај ставова, где се због своје израже неекспланаторне и предиктивне снаге, појам става користи у разним областима друштвених наука (Јухас, Орлић, Лазаревић, Јанковић, Матић 2011). Ставови су трајни системи позитивног или негативног оцењивања, осећања и тенденције да се предузме акција за или против, а у односу на различите објекте (Рот, 2003).

Неопходан услов за организовање логоровања је позитиван став родитеља, који би требало да буду уверени у безбедност њихове деце испред свега, затим да буду уверени да ће њихова деца стећи одређена знања и вештине, као и да ће комплетан боравак у природи утицати на побољшање њиховог социјалног живота и здравственог статуса. Досадашња истраживања показују да би велики проценат родитеља (око 70%) дозволио њиховој деци одлазак на организовано наставно логоровање (Мартиновић, Бранковић, Пелемиш, 2013).

Поред позитивног родитељског става битан је и став будућих учесника логоровања. У претходним истраживањима су забележени позитивни ставови према боравку у природи код студената Факултета спорта и физичког васпитања (Дабовић, Добријевић, Милетић, Вишњић, Милетић, 2009), студената Криминалистичко полицијске академије (Вучковић, Допсај, 2011). Већина истраживања указује на то да са узрастом долази до промене у ставовима према физичком васпитању, која се испољава у томе да старији ученици имају мање позитивне ставове у односу на млађе (Лазаревић, Орлић, Лазаревић, Радисављевић-Јанић, 2015).

Да би логоровање постигло максимални ефекат, потребно је добити информације о жељама и очекивањима деце млађег школског узраста о логоровању што управо представља тематику овог рада.

Предмет конкретног истраживања представљају разлози за позитивне ставове ученика млађих разреда основне школе према логоровању, као и њихове наклоности ка организационим и програмским аспектима логора, затим и другим учесницима, као и неизбежним програмским садржајима.

МЕТОДЕ

У овом раду коришћене су: метода експерименталног истраживања, где су се од техника користиле: специјално сачињен упитник, као и теоријска анализа садржаја научне и стручне литературе и каузална метода са систематизацијом професионалног искуства, применом логичког, индуктивног и дедуктивног начина закључивања.

Узорак у овом истраживању сачињавали су 252 ученика трећег и четвртог разреда, пет одељења основних школа „Ослободиоци Београда“ и пет одељења „Борислав Пекић“ из Београда. Приликом избора коришћен је метод пригодног узорка.

Као инструмент истраживања коришћен је упитник састављен у циљу прикупљања података у вези са предметом истраживања. Први део упитника био је предвиђен за опште податке. Један део упитника (Бонцић, 2012), коришћен је за прикупљање података о начину провођења слободног времена. У једном сегменту упитника ђаци су се изјаснили о негативним ставовима према боравку на логоровању и у последњем делу дали су податке о томе како би желели да изгледа логоровање на које би они ишли.

У раду су обрађени подаци, уско везани за део упитника о жељама ученика, на који начин би требало бити организовано логоровање у коме би они узели активно учешће.

Статистичка обрада података рађена је помоћу софтвера за статистичку обраду "R" (R-proјект, 2017). Приликом обраде података, свако питање представљало је случајну променљиву. Све променљиве биле су категоријске и номиналне. Категорије су, приликом обраде података, факторизоване. Подаци су приказани табеларно. Изражени су бројевима и процентима.

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Од укупно 252 анкетираних ученика, њих 214 (84,9%) написало је да би волели да логорују, док је њих свега 38 (15,1%) написало да не би волело да логорују (табела бр. 1).

Табела бр. 1. Ставови ученика о логоровању (Бонцић, 2012).

	Волели би да логорују	Не би волели да логорују
број ученика	214	38
%	84,9	15,1

Они који су у претходном питању написали да би волели да иду на логоровање, њих 72 (28,6%) написало је да би желели да иду на логоровање због природе, њих 56 (22,2%) због дружења, 14 ученика (5,6%) због чистог ваздуха, 58 (23%) је као разлог навело да жели да проба нешто ново, њих 5 (3,2%) као разлог због кога би волели да иду навело је шатор, њих 4 (1,5%) написало је да би ишло због биљака и животиња, 2 ученика (0,8%) због провођења времена у природи ноћу, 2 ученика (0,8%) је као разлог навело логорску ватру и 2 ученика (0,8%) је као разлог навело проучавање биљака (табела бр. 2). Разлози због којих би ученици волели да иду на логоровање су веома разноврсни, али преовлађују интересовања карактеристична за испитивану узрасну категорију. Највећи број ученика би волео да иде на логоровање због самог боравка у природном окружењу, што говори о томе да ова узрасна категорија још није изгубила исконску везу са природом и да је ово прави тренутак за системско формирање позитивних навика.

Табела бр. 2. Преференције ученика према логорском окружењу и садржајима (Бонцић, 2012).

	Број ученика	%
природа	72	28,6
дружење	56	22,2
чист ваздух	14	5,6
жели да проба нешто ново	58	23
шатор	5	3,2
животиње и биљке	4	1,5
провођење времена ноћу у природи	2	0,8
логорска ватра	2	0,8
проучавање биљака	2	0,8

Табела бр. 3. Одговори ученика на питање шта им се највише допада код логоровања (Бонцић, 2012).

	Број ученика	%
незнам	11	4,4
природа	98	38,9
дружење	42	16,7
спортови	4	1,6
спавање у шатору	41	16,3
чист ваздух	12	4,8
фискултурне вежбе	2	0,8
шетње	4	1,6
логорска ватра	13	5,2
намештање шатора	2	0,8
игре	9	3,6
причање страшних прича	3	1,2
ништа	6	2,4
пливање	2	0,8
сналажење у природи	3	1,2

Анализом обрађених података, долази се до следећих запажања: 98 ученика, што представља у овом случају више од трећине (38,9%) навело је природу као фактор који им се највише допада код логоровања, њих 42, односно сваки шести ученик навео је дружење (16,7%), 41 ученик (16,3%) навео је спавање у шатору, за логорску ватру определило се 13 ученика (5,2%), а чист ваздух навело је 12 ученика (4,8%). Свака од категорија која је наведена од стране ученика, готово да је подразумевана на сваком организованом логоровању. Природа, чист ваздух, дружење око логорске ватре - есенцијални су елементи било ког логоровања, а из добијених података се јасно види да би ученици у њима уживали (табела бр.3).

Избор локације за организовани боравак у природи представља најзначајнији корак у организацији (Miletić, Davidović, Rajković, Tomašević, 2016; Miletić, 2016). Анализирајући вредности сагледане са аспекта жељеног локалитета (табела бр.4), уочљиво је да би највећи број ученика 94 (37,3%) најрађе логоровао на мору, близу реке 60 ученика (27%), док би у шуми логоровало њих 58 (23%). На основу дечијих интересовања, закључује се да би било добро када

би логор за ученике био мешовитог типа (Стојановић, Савић, Милетић, 2013), односно на таквом месту, да им буде доступна шума за шетње, истраживања и упознавање са флором и фауном краја, али и вода у којој би могли да пливају, да се расхладе и забаве. Поред овога неопходно је да буду задовољени високи критеријуми испред свега безбедности и техничке припреме, који погодују масовном обучавању знања и вештина (Митровић, Рајковић, 2017).

Табела бр. 4. Преференције ученика о локацији логора (Бонцић, 2012).

	Број ученика	%
близу реке	60	27
у шуми	58	23
близу језера	30	11,9
на мору	94	37,3
нигде	2	0,8

У питању у коме је требало да се изјасне са ким би најрађе ишли на логоровање, подаци прикупљени на овом узорку од 252 ученика су следећи: 116 ученика (46%) би на логоровање ишло најрађе са родитељима, њих 128 (50,8%) са другарима из разреда, њих 6 (2,4%) са другарима са којима тренира, док су се 2 ученика (0,8%) изјаснила да не би ишло ни са ким (табела бр.5).

Анализом добијених података може се донети закључак да је ово период у коме испитивана узрастна категорија показује изразиту жељу за самосталношћу, те је ове тенденције потребно системски подржати и усмерити, како би се наведени ефекти испољили у свакодневном животу и раду ученика (Милетић, 2016). Овим се испуњава један од основних циљева образовног процеса, а то је самостална и зрела личност (Matić, Vokan, 2005).

Табела бр. 5. Преференције ученика ка учесницима логоровања (Бонцић, 2012).

	Број ученика	%
са родитељима	116	46
са другарима из разреда	128	50,8
са другарима са тренинга	6	2,4
ни са ким	2	0,8

Вредности из табеле указују на чињеницу да се ученици пре одлучују за спорт него за пешачење – њих 29 (11,8%) би се определило за шетњу, спортским играма најрађе би се бавило 79 ученика (31,3%), спортовима на води 36 ученика (14,3%), док би се за пливање определило 64 (25,4%) ученика. Закључак који из овога може да се изведе је тај да, уколико би се летње логоровање за ученике организовало с обзиром на богату лепезу програмских садржаја (Милетић, 2011), било би пожељно када би логор био близу неке акваторије (реке, језера или море), да би се задовољила потреба ученика за пливањем и спортским активностима на води. Спортски садржаји организовани на копну и шетње, свакако би били подразумевани део сваког логоровања (табела бр. 6).

Табела бр. 6. Преференције ученика према садржајима на логоровању (Бонцић, 2012).

	Број ученика	%
пешачење	29	11,8
пливање	64	25,4
спортови на води	36	14,3
спортске игре	79	31,3
спорт који тренира	10	4
друштвене игре	2	0,8
трчање	6	2,4
слободно време, игра	5	2
пецање	3	1,2
истраживање, упознавање природе	8	3,2
не бих ишао	3	1,2
сналажење у природи	7	2,8

ЗАКЉУЧЦИ

Охрабрује чињеница, упркос модерним трендовима седентарног начина живота, да 85% анкетираних ученика изражава жељу да учествује на логоровању. Скоро трећини испитиване популације главни мотив је чист боравак у природи, а више од трећине логоровање се највише допада због боравка у природи. Најомиљеније локације на којима би ученици волели да проведу своје време на логоровању су морска обала, речна обала и шума. Ово сазнање погодује активирању неискоришћених и непрепознатих потенцијала Републике Србије у смеру развоја наутничког туризма у оквирима унутрашњих пловних путева (Милетић, Тривун, 2017; Милетић, Рајковић, Митровић, 2017). Више од половине анкетираних ученика преферира одлазак на логоровање са групом вршњака, док се нешто мање од половине опредељује за боравак на логоровању са родитељима. Испитивани узраст се стога сматра преломним тренутком, значајним за поспешивање позитивног утицаја вршњачке субкултуре. Од програмских садржаја, ученицима су најомиљенији: спортске игре, пливање, спортови на води и пешачење. Наведени садржаји погодују пробијању баријера, које кроз заједнички садржалац „изласка из зоне комфора“ у условима релативизоване слободе и безбедности погодују очувању радозналости, ослобађају од страхова и позитивно делују на испољавање самосталности као крајњег циља.

Значај добијених резултата је вишеструко користан са становишта организације. Без обзира на доминантне карактеристике логора које могу бити васпитно-образовне (Милетић, Милетић, Рајковић, 2016), здравствено-еколошке (Li, 2010), и туристичке неопходна је евалуација и самоевалуација програмских садржаја (Милетић, Рајковић, 2016), организатора кампа и саме локације, како би се код ученика створио позитиван однос према природи који стечен у овом школском узрасту, остаје трајан за цео живот. Ово ће омогућити ефикаснију и дугорочнију добит коју природа пружа.

Сходно закључцима, постоји оправданост за организацију боравака у природи (летовање, зимовање, логоровање...), где се не треба ослањати само на школски систем када је у питању организација. Предуслови неопходни за организацију једног наставног логоровања су

заинтересованост деце и дозвола њихових родитеља. Жеље и очекивања ученика су веома важан фактор за успешну организацију, где је потребно у што већем проценту изаћи у сусрет дечијим афинитетима, чиме ће се појачати ефекат организованог вишедневног боравка у природи, што у крајњој мери има за последицу подстицање стварања позитивне навике, редовног, периодичног боравка на отвореном.

Значај резултата овог истраживања огледа се и у димензији испитивања ”тржишта” где као резултат треба да дође до прилагођавања кампа жељама учесника, чиме се ствара могућност да се оствари повратна спрега, у смислу прилагођавања човека природи.

С обзиром да су задовољени претходно наведени критеријуми, отвара се могућност развоја нове области предузетништва у физичкој култури – Организација приватних логора, кампова и кампуса према иностраном моделу (Руска Федерација, Скандинавија, Канада и сл.).

Едукативни логори поред школских могу бити организовани од стране спортских клубова кроз припреме, које насупрот специфичном приступу могу бити општег, рекреативног и туристичког карактера. Не треба занемарити могућност оснивања организација које би се бавиле само и искључиво наведеним активностима. Поред наведеног, при изградњи спортско-рекреативних објеката потребно је имати у виду да њихови корисници могу и пожељно је да буду рекреативци и туристи (Рајковић, Митровић, Милетић, 2017).

С обзиром на епидемиолошки ниво хипокинезије и број деце млађег школског узраста на територији Београда (63.869) и Републике Србије (265.402) према Републичком заводу за статистику (SORS, 2017), закључци, идеје и предлози добијају на значају. Поред тога, велики је број незапосленог школованог кадра за који се овим сазнањима отвара простор за стручно деловање.

ЛИТЕРАТУРА

1. Drašković, V. (2012): Hipokinezija – Bolest savremenog čoveka. Monografija. Zadužbina Andrejević, Beograd.
2. Li, Q. (2010): Effect of forest bathing trips on human immune function. *Environ Health Prev Med.* 15(1): 9-17.
3. Matić, M., Bokan, B. (2005): Opšta teorija fizičke kulture. Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Beograd.
4. Miletić, K. (2016): Taktika izleta - Upravljanje. Povratak Prirodi, Beograd. Br. 4 (14-16).
5. Miletić, V., Davidović, Z., Rajković, Ž, Tomašević, S. (2016): Infrastructure model of self-sustaining ecological camp. SPOFA 16 - International Monograph Sports Facilities “Modernization and Construction” University of Belgrade, Faculty of sport and physical education (226-235).
6. Mitić, D. (2001): Rekreacija. Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Beograd.
7. R-project (2017). Statistical software for data processing, “R”. Available from <https://www.r-project.org/about.html>[Accessed 14th January 2017].
8. SORS (2017). Statistical Office of the Republic of Serbia, for school 2016/17 Available from www.stat.gov.rs[Accessed 15th February 2017].
9. Ugarković, D. (1996): Biologija razvoja čoveka sa osnovama sportske medicine, Fakultet fizičke kulture, Beograd.
10. Бонцић, Ј. (2012): Логоровање као облик ваннаставне активности ученика трећег и четвртог разреда основне школе. Мастер рад. Универзитет у Београду, Учитељски факултет, Београд.

11. Вишњић, Д., Јовановић, А., Милетић, К. (2004): Теорија и методика физичког васпитања. Факултета спорта и физичког васпитања, Универзитет у Београду, Београд.
12. Вучковић, Г., Допсај, М. (2011): "Ставови студената криминалистичко- полицијске академије о настави специјалног физичког образовања", *Физичка култура*, Вол 65, бр.2 33-41
13. Дабовић, М., Добријевић, С., Милетић, К., Вишњић, Д., Милетић, В. (2009): "Оцена значаја и организације практичне наставе логоровања од стране студената Факултета спорта и физичког васпитања у Београду". *Физичка култура*, 63(1), 102-108.
14. Јухас, И., Орлић, А., Лазаревић, Д., Јанковић, Н., Матић, М. (2011): "Став студената Факултета спорта и физичког васпитања према кросу", *Физичка култура*, Вол 65, бр.1 46-51
15. Лазаревић, Д., Орлић, А., Лазаревић, Б., Радисављевић-Јанић, С. (2015): "Ставови ученика раног адолесцентног узраста према физичком васпитању, *Физичка култура*, Вол 69, бр.2, нов 88-98
16. Лескошек, Ј. (1980): Теорија физичке културе. НИП "Партизан", Београд.
17. Мартиновић, Д., Бранковић, Д., Пелемиш, В. (2013): *Ставови родитеља према активностима у природи*. Црногорска спортска академија, „СпортМонт“ часопис бр. 37, 38, 39. (308-315).
18. Милетић, В. (2011): ИЗЛАЗ, Иза отворених врата. СИА, Београд.
19. Милетић, В. (2016): *Практикум предмета Активности у природи*. Београд: Факултет спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду.
20. Милетић, В., Милетић, К., Рајковић, Ж. (2016): Поступци организације едукативног кампа. XXII Међународна конференција: Образовање у спорту. Факултет за менаџмент у спорту - Алфа БК Универзитет. Зборник апстраката. Стр. 45.
21. Милетић, В., Рајковић, Ж. (2016): Фаза контроле у систему организације едукативног кампа. Прва међународна конференција Спорт, рекреација и здравље. Висока спортска и здравствена школа. Зборник радова. Стр. 182-189.
22. Милетић, Б., Рајковић, Ж., Митровић, Д., (2017): Обале акваторије Србије, (не)искоришћени километри за реализацију наутичког камповања. Прва интернационална научна конференција из области наутике - ИНКОН "Воден". Књига сажетака стр. 17.
23. Милетић, В., Тривун М. (2017): Досадашња искуства у обуци наутике студената ФСФВ из Београда и предлози за њихово побољшање. Прва интернационална научна конференција из области наутике - ИНКОН "Воден". Књига сажетака стр. 21.
24. Митровић, Д., Рајковић, Ж. (2017): Рукавац Аде Циганлије, центар развоја веслачког спорта. Прва интернационална научна конференција из области наутике - ИНКОН "Воден". Књига сажетака стр. 13.
25. Рајковић, Ж., Митровић, Д., Милетић, В. (2017): Критеријуми за изградњу рафтинг стазе. Прва интернационална научна конференција из области наутике - ИНКОН "Воден". Књига сажетака стр. 15.
26. Рот, Н. (2003): *Основи социјалне психологије*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
27. Стојановић, Т., Савић, З., Милетић, В. (2013): Планинарење и логоровање. Универзитет у Бањој Луци, Факултет физичког васпитања и спорта, Бања Лука.

Примљено: 22. Март 2018

Измјена примљена: 29. Мај 2018

Одобрено: 16. Септембар 2018

Кореспонденција:

Рајковић Жељко, Милетић Владимир, Бранковић Драган

Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитет у Београду.

Учитељски Факултет, Универзитет у Београду

e-mail: rajkoviczeljko@yahoo.com